[ভাৰতৰ উচ্চতম ন্যায়ালয় (হায়দৰাবাদ)-ত]

কাপুৰ চন্দ

বনাম

কদৰ উন্নিছা বেগম আৰু অন্যান্য

[মেহৰ চন্দ মহাজন, আৰ.এছ. নাইক আৰু খালিলুজ্জামান ন্যা.]

মহম্মদী আইন – স্ত্রী-ধন – স্ত্রী-ধনৰ সলনি স্বামীৰ সম্পত্তিৰ অধিকাৰী বিধৱা - পাওনাদাৰৰ ওপৰত অগ্ৰাধিকাৰৰ অধিকাৰী নেকি - স্ত্রী-ধনৰ বাবে বিধৱাৰ গ্ৰহণাধিকাৰৰ প্ৰকৃতি।

এগৰাকী মহম্মদী বিধৱা যিয়ে আন উত্তৰাধিকাৰীৰ সন্মতি সাপেক্ষে বা অবিহনেই স্ত্রী-ধনৰ ওপৰত তেওঁৰ দাবীৰ পৰিবৰ্তে স্বামীৰ সম্পত্তিৰ অধিকাৰী হয়, তেওঁ অন্যান্য অসুৰক্ষিত পাওনাদাৰৰ বিৰুদ্ধে অগ্ৰাধিকাৰৰ অধিকাৰী নহয়। স্ত্রী-ধনৰ প্ৰকৃতিত অন্তৰ্নিহিত এনে একোৱেই নাই যিয়ে ইয়াক অগ্ৰাধিকাৰৰ অধিকাৰী কৰে।

আমিৰ আম্মাল বনাম শংকৰানাৰায়ণ চেট্টী (আই.এল.আৰ. ২৫ মাদ. ৬৫৮), মিৰ মেহেৰ এলি বনাম মোসাম্মৎ আমানী (১১ ডব্লিউ.আৰ. ২১২), মাইনা বিবি বনাম ৰাচি আহমদ (আই.এল.আৰ ৪১ অল. ৫৫৮), হামিৰা বিবি বনাম জুবাইদা বিবি (এ.আই.আৰ ১৯১৬ পি.চি. ৪৬), ইমতিয়াজ বেগম বনাম আব্দুল কৰিম খান (এ.আই.আৰ ১৯৩০ এল. ৮৮১) উল্লেখ কৰা হৈছে।

কুলছুম বিবি বনাম শ্যাম সুন্দৰ লাল (এ.আই.আৰ. ১৯৩৬ এল. ৬০০), মোসাম্মৎ গফুৰাণ বনাম ৰাম চন্দ্ৰ দাস (এ.আই.আৰ. ১৯৩৪ এল. ১৬৮), মহম্মদ তুৰাবুদ্দিন বনাম ইয়াচিন বেগম (১৭ ডি.এল.আৰ. ২২৪) অস্বীকাৰ।

মাইনা বিবি, বনাম চৌধুৰী ৰকিল আহমেদ (৫২ আই.এ. ১৪৫) ব্যাখ্যা কৰা হৈছে।

ভাৰতীয় সংবিধানৰ ৩৭৪ (৪) অনুচ্ছেদৰ অধীনত হায়দৰাবাদ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ৰায়দানৰ পৰা আপীল: **১৯৫০** চনৰ **১৮৯** নং দেৱানী আপীল।

আপীলকাৰীৰ হৈ আব্দুল ৰাহিদ ওৱাছি।

প্ৰতিবাদী নং **১**ৰ বাবে আহমেদ ছাইদ খান।

১৯৫০ চনৰ **১২** অক্টোবৰত আদালতৰ ৰায় প্ৰদান কৰা হয় নিম্নোক্ত ন্যায়াধীশৰ দ্বাৰা-

খালিলুজ্জামান ন্যা. - এই আবেদন নিষ্পাদনৰ কাৰ্য্যবিধিৰ পৰাই উদ্ভৱ হয়। আপীলকাৰী কাপুৰচন্দৰ প্ৰতিবাদী মোসাম্মৎ কদৰউন্নিছা গৰাকীৰ স্বামী এজন মিৰ হামিদ আলী খানৰ বিৰুদ্ধে অন্যান্যৰ লগতে ধনৰ আজ্ঞপ্তি আছিল। আজ্ঞপ্তি নিষ্পাদন কৰাৰ সময়ত মৃত ৰায়দান-ঋণীৰ বিবাদিত ঘৰটো সংলগ্ন কৰা হৈছিল। এই সংলগ্নতাৰ প্ৰতি মৃতকৰ বিধৱাই এই ভিত্তিত আপত্তি উত্থাপন কৰিছিল যে তেওঁৰ অৱশিষ্ট স্ত্রী-ধনৰ সলনি সেই ঘৰটো তেওঁৰ হাতত আছে আৰু তেওঁৰ দাবী পূৰণ নোহোৱালৈকে ইয়াক নিষ্পত্তি কৰিব নোৱাৰি। কাৰ্যবাহী আদালতে আপত্তিৰ অনুমতি দিছিল আৰু প্ৰতিবাদীৰ দাবীৰ অধীনত ঘৰটো বিক্ৰী কৰাৰ নিৰ্দেশ দিয়া হৈছিল, বিক্ৰীৰ ধনৰ পৰা যদি কোনো উদ্বৃত্ত থাকে, আজ্ঞপ্তি-ধাৰীয়ে সেয়া লাভ কৰাৰ অধিকাৰী হ'ব। স্ত্রী-ধনৰ হিচাপত পাবলগীয়া ধনতকৈ নিষ্পাদন বিক্ৰীত ঘৰটোৱে অধিক ধন আদায় কৰাৰ বিশেষ সম্ভাৱনা নাছিল। আদালতে এই মতামত গ্ৰহণ কৰিছিল যে অন্যান্য অসুৰক্ষিত পাওনাদাৰৰ পৰিশোধযোগ্য ঋণতকৈ বিধৱাৰ দাবীক অগ্ৰাধিকাৰ দিয়া হৈছে আৰু তেওঁৰ স্থিতি সুৰক্ষিত পাওনাদাৰৰ সৈতে সাদৃশ্যপূৰ্ণ। আজ্ঞপ্তি-ধাৰীয়ে উচ্চ ন্যায়ালয়ত পুনৰীক্ষণৰ আবেদন দাখিল কৰিছিল যদিও কোনো সফলতা লাভ কৰা নাছিল। তাৰ পিছত তেওঁ ৰাজ্যখনৰ ন্যায়িক সমিতিৰ ওচৰত আবেদন কৰিব বিচাৰিছিল আৰু এতিয়া ই সংবিধানৰ ৩৭৪ (৪) অনুচ্ছেদৰ অধীনত আমাৰ সন্মুখলৈ আহিছে।

আপীলটোত নিৰ্ণয় কৰিবলগীয়া একমাত্ৰ কথাটো হ'ল যে আন উত্তৰাধিকাৰীৰ সন্মতি সাপেক্ষে বা অবিহনেই স্ত্রী-ধনৰ ওপৰত তেওঁৰ দাবীৰ সলনি স্বামীৰ সম্পত্তিৰ অধিকাৰী এগৰাকী বিধৱাই অন্যান্য অসুৰক্ষিত পাওনাদাৰৰ বিৰুদ্ধে অগ্ৰাধিকাৰৰ অধিকাৰী হয় নে নহয়। স্বীকাৰ কৰা হৈছে যে ঘৰটো বিবাদত এৰি থৈ আৰু আজ্ঞপ্তি-ধাৰীক পৰিশোধ কৰিবলগীয়া ঋণকে ধৰি কেইবাটাও ঋণ বাকী থকা অৱস্থাত স্বামীৰ মৃত্যু হৈছিল। তেওঁ ঘৰটো পত্নীৰ সপক্ষে বা কোনো পাওনাদাৰৰ সপক্ষে ভৰণি বা

বন্ধকত ৰখা নাছিল। যদিহে স্বামীয়ে পত্নীৰ স্ত্ৰী-ধন দাবীৰ পৰিৱৰ্তে তেওঁৰ সপক্ষে কোনো ভৰণি সৃষ্টি কৰিলেহেঁতেন, তেন্তে ইয়াত কোনো সন্দেহ নাথাকে যে অসুৰক্ষিত পাওনাদাৰৰ ওপৰত তেওঁৰ অগ্ৰাধিকাৰ থাকিব। বিধৱাই স্ত্ৰী-ধনৰ ওপৰত কৰা দাবী অসুৰক্ষিত ঋণৰ ক্ষেত্ৰত যিকোনো পাওনাদাৰৰ দাবীতকৈ অধিক উচ্চ ভিত্তিৰ বুলি কোৱা মতবাদৰ সমৰ্থনত কোনো নিৰ্দিষ্ট কোৰাণ গ্ৰন্থ বা মুছলমান আইনৰ ওপৰত আন কোনো মৌলিক কৰ্তৃত্বৰ উল্লেখ কৰা হোৱা নাই। চুৰ-এ-নিছাৰ এক উদ্ধৃতিৰ প্ৰসংগ উল্লেখ কৰা হৈছিল য'ত স্বামীক নিজৰ পত্নীৰ দাবী পৰিশোধ কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিয়া হৈছে আৰু লগতে ইয়াত কোৱা হৈছে যে বিধৱা আৰু নাবালকসকলক অনুকূল ব্যৱহাৰ কৰা উচিত। এই গ্ৰন্থত বিধৱাৰ দাবীক অন্যান্য দাবীৰ বিপৰীতে চূড়ান্ত সুৰক্ষা দিয়া হোৱা নাই। আনহাতে, এজন মুছলমানক নিজৰ প্ৰতিশ্ৰুতি পালন কৰিবলৈ আৰু নিজৰ চুক্তিসমূহ নিষ্ঠাৰে পালন কৰিবলৈ আৰু সৎভাৱে নিজৰ দায়িত্ব পালন কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিয়া হৈছে। এফালে স্ত্ৰী-ধন পৰিশোধ আৰু আনফালে আন ঋণ পৰিশোধৰ সৈতে জড়িত নিৰ্দেশনাৰ মাজত কোনো পাৰ্থক্য কৰা হোৱা নাই। আপীলকাৰীৰ বিদ্বান অধিবক্তাই কয় যে মৃতকৰ আন উত্তৰাধিকাৰীৰ সন্মতি সাপেক্ষে নিজৰ দাবীৰ সলনি স্বামীৰ সম্পত্তিৰ অধিকাৰী হৈ থকাৰ সময়তো বিধৱাই বাকী থকা স্ত্ৰী-ধন দাবী কৰাটো যদিও অসুৰক্ষিত পাওনাদাৰৰ তুলনাত কোনো উন্নত ভিত্তিত প্ৰতিষ্ঠিত নহয়, তেওঁলোকৰ অনুপস্থিতিত উত্তৰাধিকাৰীসকলৰ মাজত সম্পত্তি বিতৰণ কৰাৰ আগতে বিধৱাগৰাকীয়ে সম্পূৰ্ণ ধন লাভ কৰাৰ অধিকাৰী। তেওঁ আমাৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিছিল পবিত্ৰ কোৰাণৰ কিছুমান দফা আৰু এই বিষয়ত আন ন্যায়বিদসকলৰ লিখনীৰ প্ৰতি। প্ৰতিবাদকাৰীৰ বিদ্বান অধিবক্তাই অৱশ্যে যুক্তি দিছিল যে এগৰাকী বিধৱাৰ তেওঁৰ বাকী থকা স্ত্ৰী-ধনৰ বাবে তেওঁৰ স্বামীৰ সম্পত্তিৰ ওপৰত গ্ৰহণাধিকাৰ আছে আৰু যেতিয়া তেওঁৰ মৃত্যুৰ পিছত বিধৱাগৰাকীয়ে ঘৰটো অধিকাৰ কৰিছে তেতিয়া তেওঁৰ দাবী পূৰণ নোহোৱালৈকে উত্তৰাধিকাৰীসকলে অথবা অসুৰক্ষিত পাওনাদাৰে তেওঁক দখলৰ পৰা আঁতৰাব নোৱাৰিব। তেওঁ হায়দৰাবাদ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ সিদ্ধান্তৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিছিল আৰু লগতে ভাৰতৰ আন কিছুমান উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ সিদ্ধান্তৰ ওপৰতো তেওঁ নিৰ্ভৰ কৰিছিল।

এই বিষয়ৰ বিভিন্ন কৰ্তৃপক্ষক ভালদৰে পৰীক্ষা কৰিলে দেখা যায় যে এই বিষয়ত আইনৰ প্ৰস্তাৱ ত্যবজীৰ মহম্মদী আইন (১৯৪০ সংস্কৰণ)-ত এই শব্দৰে সঠিকভাৱে উল্লেখ কৰা হৈছে: (১) নিজৰ গ্ৰহণাধিকাৰৰ দ্বাৰা বিধৱাই আন পাওনাদাৰতকৈ কোনো অগ্ৰাধিকাৰ নাপায়; (২) ঋণ হিচাপে মেহৰৰ অন্যান্য উত্তৰাধিকাৰীসকলৰ তেওঁলোকৰ মাজত সম্পত্তি বিতৰণ কৰা দাবীতকৈ অগ্ৰাধিকাৰ থাকে। বিধৱাগৰাকীৰ সম্পত্তিৰ দখলত থকা বা নথকাই এই দুটা বিবেচনাৰ ওপৰত কোনো প্ৰভাৱ নেপেলায়। এইটো স্পষ্ট যেন লাগে যে যদিহে স্বামীয়ে নিজৰ কাৰ্য্যৰ দ্বাৰা বিধৱাগৰাকীক তেওঁৰ আন পাওনাদাৰতকৈ উন্নত অৱস্থাত নাৰাখে, তেন্তে তেওঁৰ স্ত্ৰী-ধনৰ দাবী অসুৰক্ষিত ঋণৰ প্ৰকৃতিৰ হয় আৰু তেওঁৰ তেওঁৰ স্বামীৰ আন অসুৰক্ষিত পাওনাদাৰৰ বিৰুদ্ধে কোনো ধৰণৰ অগ্ৰাধিকাৰ নাই। চুৰ-এ-নিছাৰ কোৰাণী গ্ৰন্থ, ৰুকু ৪-য়ে, ইচ্ছাপত্ৰ আৰু উত্তৰাধিকাৰৰ অগ্ৰাধিকাৰত স্ত্ৰী-ধন পৰিশোধ কৰাৰ নিৰ্দেশ দিছে যদিও অন্যান্য পাওনাদাৰৰ সম্পৰ্কত স্ত্ৰী-ধন ঋণৰ অগ্ৰাধিকাৰৰ প্ৰশ্নত ই নিমাত। মুবছুত সৰখাছি, খণ্ড ২৯, কিটাবুলৈফায়জ, পৃষ্ঠা ১৩৭-ত আঙুলিয়াই দিয়া হৈছে যে ইচ্ছাপত্ৰ আৰু উত্তৰাধিকাৰৰ ওপৰত ঋণ পৰিশোধৰ অগ্ৰাধিকাৰ আছে। মৃত মুছলমানৰ সম্পত্তিৰ প্ৰশাসনত পুৰণি গ্ৰন্থ লেখক আৰু ফাতোৱা, যেনে ফতোৱা-ই-আলমগিৰীয়ে নিৰ্ধাৰণ কৰা নিয়মটো হ'ল যে প্ৰথম অৱস্থাত মৃতকৰ অন্ত্যেষ্টিক্ৰিয়াৰ খৰচ সম্পত্তিৰ পৰা দিব লাগে আৰু সেইটো কৰাৰ পিছত তেওঁৰ পৰা পাবলগীয়া ঋণ পৰিশোধ কৰাৰ পিছত সম্পত্তি উচিয়ান আৰু উত্তৰাধিকাৰীৰ মাজত ভাগ কৰিব লাগে। স্বামীৰ মৃত্যুৰ পিছত স্বামীৰ সম্পত্তি দখল কৰিলেও অন্যান্য অসুৰক্ষিত পাওনাদাৰৰ ওপৰত বিধৱাৰ স্ত্ৰী-ধন ঋণৰ ক্ষেত্ৰত কোনো অগ্ৰাধিকাৰৰ ইংগিত দিয়া হোৱা নাই।

কোৱা হৈছিল যে বিধৱাৰ যৌতুক দাবীৰ প্ৰকৃতি এনেকুৱা যে ই স্বামীৰ সম্পত্তিৰ ওপৰত গ্ৰহণাধিকাৰৰ সমান হয়। গ্ৰহণাধিকাৰৰ দাবী এই ধাৰণাটোৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি কৰা হয় যে স্ত্ৰী-ধন ঋণ বিবাহৰ বাবে দ্বায়বদ্ধতা আৰু ই কেৱল পত্নীৰ প্ৰতি সন্মানৰ বাবে গ্ৰহণ কৰা স্বেচ্ছামূলক ঋণ নহয়। হানাফী আইন সম্পৰ্কীয় আগশাৰীৰ পাঠ্যপুথি হেমিল্টনৰ হেদায়া(১৮৭০

সংস্কৰণ, পৃষ্ঠা ৪৪) অনুসৰি যদি কোনো ব্যক্তিয়ে দহ বা তাতকৈ অধিক ডাইমৰ স্ত্ৰী-ধন নিৰ্দিষ্ট কৰে আৰু তাৰ পিছত তেওঁৰ বিবাহ সম্পূৰ্ণ কৰিব লাগে, বা মৃত্যু হোৱাৰ বাবে আঁতৰি যায়, তেন্তে উভয় ক্ষেত্ৰতে তেওঁৰ পত্নীয়ে নিৰ্দিষ্ট কৰা স্ত্ৰী-ধনৰ গোটেইখিনি দাবী কৰিব পাৰে, কাৰণ পৰিপূৰ্ণতাৰ বাবে তেওঁৰ দাবী চূড়ান্ত হৈ পৰে। স্ত্ৰী-ধন ঋণ তেওঁৰ সম্পত্তি হৈ পৰে আৰু ই তেওঁৰ উত্তৰাধিকাৰীলৈ হস্তান্তৰ হয় আৰু ইয়াক স্বামীৰ সম্পত্তিৰ পৰা পৰিশোধ কৰিবলগীয়া হয়। ইয়াক স্বামীৰ ওপৰত তেওঁৰ সম্পত্তিৰ পৰা পৰিশোধ কৰিবলগীয়া ঋণ বুলি বৰ্ণনা কৰা হৈছে। মুছলমান মহিলাৰ স্ত্ৰী-ধন হৈছে বিবাহ চুক্তিৰ পূৰ্বে তেওঁৰ পক্ষত কৰা নিষ্পত্তি আৰু ইয়াৰ ৰোমানসকলৰ *দনেছিঅ' প্ৰ'প্টাৰ নপছিয়াচ*-ৰ সৈতে মিল আছে যদিও ই ইমানেই বাধ্যতামূলক প্ৰকৃতিৰ যে যদি ইয়াৰ কথা বিয়াৰ আগতে বা সময়ত উল্লেখ কৰা নহয় , ইয়াৰ অস্তিত্ব সঠিক স্ত্ৰী-ধন পৰিমাণৰ পৰিসৰলৈকে বুলি ধৰা হয়। হিব্ৰুসকলৰ মাজত পত্নীৰ ওপৰত নিৰ্ধাৰিত স্ত্ৰী-ধন বিবাহৰ অৱসান হোৱাৰ পিছত তেওঁৰ ব্যৱহাৰৰ বাবে আছিল আৰু ইহুদীসকলৰ মাজত একেধৰণৰ বিবেচনা অবিহনে বিবাহ অবৈধ আছিল। আমীৰ আলীয়ে তেওঁৰ মহম্মদী আইন সম্পৰ্কীয় গ্ৰন্থখনত আঙুলিয়াই দিয়াৰ দৰে প্ৰাচীন কালত স্বামীয়ে পত্নীক দিয়া ধনৰ দ্বাৰা তেওঁলোকৰ সহায়ৰ মাধ্যম হিচাপে আৰু বিবাহ বিচ্ছেদ ক্ষমতাৰ স্বেচ্ছাচাৰী ব্যৱহাৰৰ পৰা সুৰক্ষা হিচাপে এই প্ৰথাৰ উৎপত্তি হৈছিল। কিছুমান আইন ব্যৱস্থাৰ অধীনত কইনাৰ পিতৃক বিয়া দিয়াৰ সময়ত যি মূল্য দিয়া হৈছিল, তাৰ কোনো উল্লেখ মুছলমানসকলৰ স্ত্ৰী-ধনৰ ধাৰণাত নাই। আনহাতে, ইয়াক দ্বায়বদ্ধতাৰ সৈতে ঋণ বুলি গণ্য কৰা হয় (পত্নীৰ দ্বাৰা নিজ ব্যক্তিৰ সমৰ্পণৰ বাবে)। ওপৰৰ আলোচনাৰ ফল হ'ল যে স্ত্ৰী-ধন বিশুদ্ধভাৱে বিবাহ নিষ্পত্তিৰ প্ৰকৃতিৰ আৰু দ্বায়বদ্ধতাৰ বাবে। ই স্বামীৰ চুক্তিৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা দাবী আৰু সেইবাবেই ইচ্ছাপত্ৰ আৰু উত্তৰাধিকাৰৰ তুলনাত অগ্ৰাধিকাৰ দিয়া হয়, কিন্তু মহম্মদী আইনৰ কোনো নীতি অনুসৰি ইয়াৰ অন্যান্য চুক্তিবদ্ধ ঋণতকৈ অগ্ৰাধিকাৰ নাথাকে। গতিকে আমাৰ দৃষ্টিত কোনো ধৰণৰ ন্যায়সংগত বিবেচনাৰ ভিত্তিত বা ইয়াৰ স্বভাৱতে অন্তৰ্নিহিত কিবা এটা আছে যিয়ে ইয়াক অগ্ৰাধিকাৰৰ অধিকাৰ প্ৰদান কৰে তাৰ ভিত্তিত স্ত্ৰী-ধন ঋণক অন্য ঋণতকৈ কোনো অগ্ৰাধিকাৰ দিব নোৱাৰি।

এই বিষয়ত সিদ্ধান্ত লোৱা গোচৰসমূহ পৰীক্ষা কৰাটো এতিয়া সুবিধাজনক হৈ পৰিছে। আমিৰ আম্মাল বনাম শংকৰনাৰায়ণন চেট্টী (*আই.এল.আৰ. ২৫ মাদ. ৬৫৮*) গোচৰত মাদ্ৰাজ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ বিচাৰপীঠে ৰায় দিছিল যে অনাদায় স্ত্ৰী-ধনৰ দাবীয়ে অন্য পাওনাদাৰৰ দাবীৰ সৈতে পৰিশোধ কৰিবলগীয়া ঋণৰ সমপৰ্যায়ৰ ৰূপ লয় আৰু ই সম্পত্তিৰ ওপৰত অগ্ৰাধিকাৰমূলক মূল্য নহয়। মাইনা বিবি বনাম চৌধুৰী ৱকিল আহমেদ (*৫২ আই.এ. ১৪৫)* গোচৰত ৰায় দিয়া হৈছিল যে য'ত বিধৱাগৰাকী সুৰক্ষিত পাওনাদাৰৰ স্থিতিত নাই আৰু অন্য প্ৰকাৰে উত্তৰাধিকাৰীসকলৰ সন্মতি সাপেক্ষে স্বামীৰ সম্পত্তিৰ দখলত আছে, তেনে ক্ষেত্ৰত তেওঁৰ স্ত্ৰী-ধন ঋণ পূৰণ নোহোৱালৈকে ইয়াক দখল ৰখাৰ অধিকাৰ আছে। মহামান্য ন্যায়াধীশসকলে লক্ষ্য কৰিছিল যে দখলদাৰী বিধৱাৰ অধিকাৰ, শব্দটোৰ কঠোৰ অৰ্থত গ্ৰহণাধিকাৰ নেকি সেইটো কোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই। অধিকাৰক যিয়েই কোৱা নহওঁক কিয়, তেওঁৰ স্বামীৰ সম্পত্তি দখল কৰি ৰখাটো স্ত্ৰী-ধনৰ পাওনাদাৰ হিচাপে বিধৱাৰ ক্ষমতাৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত যেন লাগে, যিটো তেওঁ বৈধভাৱে, আৰু বল বা প্ৰৱঞ্চনা অবিহনে, তেওঁৰ ঋণ পৰিশোধ নোহোৱালৈকে দখল কৰি ৰাখিছে। এই সিদ্ধান্তই বিধৱাক আন কোনো পাওনাদাৰতকৈ উচ্চ স্থানত ৰাখিব নোৱাৰে। উত্তৰাধিকাৰীৰ বিপৰীতে সকলো পাওনাদাৰক সম্পত্তি বিতৰণ কৰাৰ আগতে অগ্ৰাধিকাৰ দিব লাগে। মিৰ মেহেৰ এলি বনাম মোসাম্মৎ আমানী *(১১ ডব্লিউ.আৰ. ২১২.)*-ত এইটো ধাৰণা কৰা হৈছিল যে বিধৱাৰ হাতত থকা সম্পত্তিৰ ওপৰত গ্ৰহণাধিকাৰ, শব্দটোৰ সাধাৰণ আইনী অৰ্থত গ্ৰহণাধিকাৰ নহয় আৰু স্ত্ৰী-ধনৰ দাবীৰ স্থিতি আন যিকোনো সাধাৰণ পাওনাদাৰৰ দৰে একে আৰু ইয়াৰ স্থান তেওঁলোকৰ সৈতে সমপৰ্যায়ৰ আৰু অন্যান্য ঋণৰ দৰে উত্তৰাধিকাৰীসকলে কিবা লোৱাৰ অধিকাৰী হোৱাৰ আগতে পৰিশোধ কৰিব লাগে। মাইনা বিবি বনাম ৱাছি আহমদ *(আই.এল.আৰ. ৪১ এল. ৫৩৮.)* গোচৰত ৰায় দিয়া হৈছিল যে তেওঁৰ পাওনাদাৰৰ বিৰুদ্ধে দখলৰ কোনো অধিকাৰ নাই, কাৰণ তেওঁ নিজেই সুৰক্ষিত পাওনাদাৰ নহয়। ৫৪৭ নং পৃষ্ঠাত তলত দিয়া পৰ্যবেক্ষণসমূহ দেখা যায় :-

"পাওনাদাৰে স্বামীৰ পৰা পাবলগীয়া ঋণসমূহ সম্পত্তিৰ পৰা সন্তুষ্ট হোৱা বুলি দাবী কৰাৰ বিৰুদ্ধে তেওঁ এনে কোনো অধিকাৰ স্থাপন কৰিব নোৱাৰে। তেওঁ কোনো সুৰক্ষিত পাওনাদাৰ নহয়; স্ত্ৰী-ধনৰ ঋণৰ বাবে তেওঁৰ দাবী তেওঁৰ স্বামীৰ অন্যান্য পাওনাদাৰৰ দাবীৰ সৈতে সমানে।"

হামিৰা বিবি বনাম জুবাইদা বিবি *(এ.আই.আৰ. ১৯১৬ পি.অ. ৪৬.)* গোচৰত দেখা গৈছিল যে স্ত্ৰী-ধনে ঋণ হিচাপে স্থান লাভ কৰে আৰু পত্নীয়ে আন পাওনাদাৰৰ সৈতে স্বামীৰ মৃত্যুৰ সময়ত সম্পত্তিৰ পৰা ইয়াক সন্তুষ্ট কৰাৰ অধিকাৰী। তেওঁৰ অধিকাৰ অৱশ্যে আন কোনো অসুৰক্ষিত পাওনাদাৰতকৈ উচ্চ নহয়। উত্তৰাধিকাৰী হিচাপে তেওঁৰ এটা পাওনাদাৰৰ গ্ৰহণাধিকাৰ আছে। ইমতিয়াজ বেগম বনাম আব্দুল কৰিম খান *(এ.আই.আৰ. ১৯৩০ এল. ৮৮১)* গোচৰতো একে মতামত প্ৰকাশ কৰা হৈছিল। মুল্লা ডাঙৰীয়াই তেওঁৰ মহম্মদী আইন সম্পৰ্কীয় কিতাপখনৰ ২৯৫ নং অনুচ্ছেদত এই মতামত গ্ৰহণ কৰিছে যে স্ত্ৰী-ধনে ঋণ হিচাপে স্থান লাভ কৰে আৰু বিধৱাই অন্যান্য পাওনাদাৰৰ সৈতে ইয়াক সম্পত্তিৰ পৰা সন্তুষ্ট কৰাৰ অধিকাৰী আৰু তেওঁৰ অধিকাৰ আন যিকোনো পাওনাদাৰ অধিকাৰৰ তুলনাত অধিক নহয়। প্ৰতিবাদকাৰীৰ বিদ্বান অধিবক্তাই কুলছুম বিবি বনাম শ্যাম সুন্দৰ লাল *(এ.আই.আৰ. ১৯৩৬ এল. ৬০০)* গোচৰৰ সিদ্ধান্তৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিছিল, য'ত কোৱা হৈছিল যে স্বামীৰ সম্পত্তি দখল কৰি থকা বিধৱাই স্বামীৰ আন উত্তৰাধিকাৰীৰ বিৰুদ্ধে আৰু পাওনাদাৰৰ বিৰুদ্ধেও তেওঁৰ স্ত্ৰী-ধন পূৰণ নোহোৱালৈকে সম্পত্তি দখল কৰি ৰখাৰ অধিকাৰী। ইয়াৰ পূৰ্বেও একে মতামত লোৱা হৈছিল মোসাম্মৎ ঘফুৰাণ বনাম ৰাম চন্দ্ৰ দাস *(এ.আই.আৰ. ১৯৩৪ এল. ১৬৮.)* গোচৰত একক ন্যায়াধীশৰ দ্বাৰা। কোৱা হৈছিল যে তেওঁৰ স্ত্ৰী-ধন ঋণ পৰিশোধ নোহোৱালৈকে তেওঁৰ দখলত ব্যাঘাত জন্মাব নোৱাৰি। মহম্মদ তুৰাবুদ্দিন বনাম ইয়াচিন বেগম *(১৭ ডি.এল.আৰ.২২৪)* গোচৰত হায়দৰাবাদ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ এটা বিচাৰপীঠে ৰায় দিছিল যে স্ত্ৰী-ধনৰ বাবে বিধৱাৰ দাবী সুৰক্ষিত ঋণৰ প্ৰকৃতিৰ। উত্তৰাধিকাৰী আৰু বিধৱাৰ মাজত উদ্ভৱ হোৱা সেই গোচৰত আন কোনো পাওনাদাৰ নাছিল। কিন্তু ৰাহিদুন্নিছা বেগম বনাম ইয়াচিন বেগম *(৩২ ডি.এল.আৰ. ৪২১)* গোচৰত আঙুলিয়াই দিয়া হৈছিল যে স্ত্ৰী-ধনৰ বাবে বিধৱাৰ দাবীয়ে সম্পত্তিৰ ওপৰত কোনো সুত বা মূল্যৰ সৃষ্টি নকৰে আৰু বিধৱাৰ স্থিতি কেৱল পাওনাদাৰ হিচাপে নহয়, য'ত তেওঁৰ স্ত্ৰী-ধন প্ৰদান নকৰাকৈয়ে থাকে, বৰং তেওঁৰ স্থিতি এগৰাকী উত্তৰাধিকাৰীৰো।

কৰ্তৃপক্ষই আগবঢ়োৱা ফলাফল হ'ল যে ওপৰত উল্লেখ কৰা এলাহাবাদৰ সিদ্ধান্ত দুটা আৰু হায়দৰাবাদ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ এটা সিদ্ধান্তৰ বাহিৰে কৰ্তৃত্বৰ সহমত এই প্ৰস্তাৱৰ বিৰোধী যে অসুৰক্ষিত পাওনাদাৰ হিচাপে বিধৱা গৰাকীয়ে স্বামীৰ আন অসুৰক্ষিত পাওনাদাৰতকৈ কোনো অগ্ৰাধিকাৰ লাভ কৰে। আমাৰ মতে ওপৰত উল্লেখ কৰা এলাহাবাদৰ দুটা সিদ্ধান্তই এই বিষয়ত আইন সঠিকভাৱে নিৰ্ধাৰণ কৰা নাই আৰু আমিৰ আম্মাল বনাম শংকৰানাৰায়ণ চেট্টী *(আই.এল.আৰ. ২৫ মাদ. ৬৫৮)* গোচৰত নিয়মটো সঠিকভাৱে নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছে। মহম্মদী আইনৰ নীতি অনুসৰি মৃত মুছলমানৰ সম্পত্তি অসুৰক্ষিত পাওনাদাৰৰ মাজত হাৰত বিতৰণ কৰাত কোনো প্ৰতিকূল বা বৈষম্যমূলক কথা নাই।

ওপৰত উল্লেখ কৰা কাৰণসমূহৰ বাবে আমি ধৰি লৈছো যে বিধৱাই উত্থাপন কৰা আপত্তিটোৰ কোনো প্ৰাসংগিকতা নাছিল আৰু কাৰ্যবাহী আদালতে সম্পত্তি বিক্ৰী কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিব লাগিছিল আৰু বিক্ৰীৰ ধন আজ্ঞপ্তি-ধাৰী আৰু বিধৱাৰ মাজত আনুপাতিকভাৱে বিতৰণ কৰিব লাগিছিল। ফলত আমি এই আপীলৰ অনুমতি দিওঁ, তলৰ দুখন আদালতৰ ৰায়ক একাষৰীয়া কৰোঁ আৰু ইয়াত কৰা পৰ্যবেক্ষণ অনুসৰি কাৰ্যবাহী আদালতক কাৰ্যব্যৱস্থা আগবঢ়াই নিবলৈ নিৰ্দেশ দিওঁ। এই কাৰ্য্যবিধিৰ খৰচৰ ক্ষেত্ৰত আমি কোনো আদেশ নিদিওঁ।

আপীলৰ অনুমতি দিয়া হৈছে।

########